

Մ Ա Յ Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ո Ւ Մ

ՀԱՄԱՌՈՏ ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

ՍՄՐԱՏ ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ ԵՂԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ-Ը ՌՈՒՍԵՐԵՆ.— Վերջերս Հայկահայրաք լույս ընծայեց Մմբատ սպարապետի Եղատաստանագիրք-ը, որի հավաքական տեքստը կազմել, ղուաներն թարգմանությունները կատարել, առաջարկել և ծանոթագրությունները գրել է Ա. Գ. Գալստյանը:

Մմբատ սպարապետը ԺԳ դարի կիլիկյան Հայաստանի ամենաաշխատող գործիչներից մեկն է, փիլիսոփա, պատմագիր, բանաստեղծ, թարգմանիչ, օրենսգետ, ռազմիկ և զորավար: Գրիգոր Մագիստրոսից հետո միակ իշխանն է, որ սուրև ու գրիչը գործածել է հավասար ճարտարությամբ և սիրով: Մմբատ սպարապետը գլխավորում էր թաթարական օգնության մահմեդականների դեմ պայքարելու շարժումը: Մմբատ սպարապետը, որպես հայ արքունիքի զենպան, զենաց թաթարների մոտ: Իր զենպանության մասին Մմբատ սպարապետը գրել է Տարեգրություն-ը, որը թաթարների այդ ժամանակվա պատմության տեսակետից արժեքավոր նյութեր է բովանդակում և թաթարական արշավանքների մասին ակնատեսի թանկարժեք վկայություն է:

18 տարեկանին նա նշանակվում է սպարապետ Հայկական բանակին և առաջին օգնական-խորհրդատու իր թագավոր եղբայր Հեթում Ա-ին, պաշտոն, որը նա վարում է ձեռնհասությամբ և նվիրումով 50 տարի շարունակ, մինչև իր հրոսական մահը ռազմաճակատում:

Դատաստանագրքից և Տարեգրությունից բացի նրա գրչին է պատկանում նաև «Անսիգք Անտիոքայ» միջնագրյան Արևելքում գործող խաչակիրների օրինագիրը, որի ընդգրկումը կորել է, բանաստեղծություններ և այլն:

Դատաստանագիրքը գրված է ԶԺԴ (1265) թվականին, եի շար և ի դառն ժամանակի, երբ հեղինակն արդեն ծերության դռներին էր, բայց Հայրենիքին ծառայած լինելու համար զոսիրտ բանից առեալ, եդի համառօտարար:

Մմբատ սպարապետի Դատաստանագրքի ներկա հրատարակությունից բացի եղել են նաև պոռթ. Կարսի հայրեն-գերմաներեն և Արսեն եպիսկոպոս Ղլտյանի հայերեն հրատարակությունները: Բոլոր հրատարակություններն էլ սահմանափակվել են տոսկ բնագրի հրատարակությամբ: Մմբատ սպարապետի գործը առավել-

լապես հենվում է հայկական սովորութենական օրենքների վրա, դրանով էլ նա զագարում է պարզ փոխգրություն կամ ժողովածու լինելուց և դառնում է իր ժամանակի հայկական կյանքի և մտածողության հայելին և զուտ հայկական արժեքավոր ստեղծագործություն: Դատաստանագրքի հրատարակությունը Ա. Գ. Գալստյանի առաջարկով և ծանոթագրություններով շնորհակալ և արժեքավոր գործ է. որը ուղեցույց կհանդիսանա հետագա ուսումնասիրությունների համար:

ՍԱՆՍԱՐԻՏԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱՐԻ ՀԱՅՐԱՆՈՒՄ.— Հայ-հնդկական մշակութային կապերի հետևում փաստող մի վավերագիր է Երևանի Պետական մատենադարանում պահպանված րանսկրիտ լեզվի դասագիրքը, որը վերջերս հայտնաբերվել է զետական աշխատողների կողմից:

Դասագիրքը կազմված է ԺԹ դարի կեսերին և դեռևս մնում է ձեռագիր Առ այժմ չի պարզվել ձեռագրի հեղինակը:

Ձեռագիրը բացվում է հին հնդկերենի այբուբենով և նրա հայերեն տառագարծությամբ: Ջղայի տեղ է հատկացված ուղղագրությանը, նշված են քերականական կանոնները: Դասագրքում մեծ տեղ է զրավում սանսկրիտերեն-հայերեն բառարանը, որն ամփոփում է ավելի քան 2000 բառ:

250 ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՐԳ.— Դարերի խորքից է զալիս հայոց երգը. նա սկիզբ է առնում մեր ժողովրդի սրտից և ապրում նրա հետ:

Ամեն տարի Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտի և Հայաստանի Կոմպոզիտորների միության արշավախմբերը շրջադալում են Հայաստանի գյուղերը՝ հավաքելու մեր ժողովրդական երգերը և հայ հոգևոր մշակույթի գանձարանը հարստացնելու նրանցով: Այդ երգերը ժառանգ են թողնված մեր նախնիներից և պահվում են ժողովրդի ծոցում:

Ամեն մի դավառ ունի իր յուրօրինակությունները, որոնք վկայում են հայ ժողովրդական երաժշտության հարստության և բազմազանության մասին:

Օրերս Երևան վերադարձավ Սև ծովի ափերի հայերնակ վայրերն ուղարկված Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտի և Կոմ-

պողիտորների միության միացյալ երաժշտական-ազգազրական արշավախումբը, որի կազմումն էին կոմպոզիտորներ Գ. Հախինյանը, Է. Խաղազորձյանը, երաժշտագետ Մ. Մանուկյանը և գրող Հ. Մելոյանը։ Արշավախմբի նպատակն էր լսել և գրի առնել հայ ժողովրդական երգն ու գործիքային երաժշտությունը։ Արխագիտում ապրող հայ բնակչությունը, որ Տբապիդոնից է գաղթել ԺԹ դարում, պահպանել է Համշենի բարրաճը և ժողովրդական երաժշտական արվեստը։

Մեկ ամսվա ընթացքում արշավախումբը եղավ 8 հայկական և 2 արխագական գյուղերում և հայ ժողովրդական երգերի այդ անբավ մթերանոցից գրի առավ 250 ժողովրդական երգ։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆԻ ՆՈՐԱՀԱՅՏ ՆԱՄԱԿՆԵՐՆ ՊԻ ՀՈԴՎԱՄԵՆԸ— Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Գրականության և Արվեստի ինստիտուտների ֆոնդերում բանասիրական գիտությունների թեկնածու Պ. Հակոբյանը հայտնաբերել է Խաչատուր Աբովյանի գերմաներեն նոր նամակներ և հոդվածներ։ Այդ թանկարժեք ու խիստ արժեքավոր նամակները հիմնականում վերաբերում են 1834—1835 թվականներին։ Հետաքրքիր հոդված է «Գյուղական ծովափը», որտեղ Խաչատուր Աբովյանը պատմում է 19-րդ դարի 20-ական թվականների հայ գյուղացու կենցաղի մասին։ Այս հոդվածում այլևայլ տեղեկությունների շարքում ինքնակենսագրական արժեքավոր տեղեկություններ կան մեծ գրողի մանկական տարիների և Ս. Էշմիժեմում սովորելու ժամանակի մասին։

Հատվածներ են հայտնաբերված Աբովյանի այն հոդվածից, որտեղ նա քննադատում է գերմանացի միսիսներ Դիտրիխի՝ լյութերականության քարոզիչներից մեկի աշխատությունները։ Հայտնաբերված է նաև արժեքավոր հոդված, որի մեջ Աբովյանը վերլուծում է հայ ժողովրդական երգը, խոսում նրա կենսունակության մասին, բարձր գնահատում այն։

ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՆՎԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԳԵՄԻԱՅԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ— Եգիպտոսի Կահիրե քաղաքից Երևան ժամանած Վահրամ Բրուտյանը Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Աշխարհագրական ընկերությանը նվիրեց Կասպից ծովի քարտեզը, որը տպագրված է 1668 թվականին անգլերեն և մասամբ լատիներեն անուններով։ Վերնագրի մեջ նշված է, որ այդ քարտեզը պատրաստելուն աշակցել են հայ ծովայինները։

Քարտեզի ցածի մասում խոշոր գծված է Արարատ լեռը, լեռան գագաթին նկարված է Նոյան տապանը, իսկ ստորոտին նշված է պարսպավոր բերդաքաղաք Երևանը՝ Ուրվան կամ Երևան տառադարձությամբ։

Քարտեզի վրա ուղադրության արժանի շատ գծագրություններ կան։ Գծված են մի շարք գետեր, բացի այդ Կասպից ծովը թափվող 80 գետակ, Կան քաղաքների անուններ, Երկրների անուններից գրված են՝ Կալմակների երկիր, Բուխարա, Մազանդարա, Գիլան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԻՆՈՆԿԱՐՆԵՐԻ ՖԵՍՏԻՎԱԼ— Այս տարի մեր Հայրենիքի գրեթե բոլոր մայրաքաղաքներում անց են կացվում հայկական կինոկարների ֆեստիվալներ։ Օգոստոս ամսին Ուկրաինայի մայրաքաղաք Կիևում անցկացվեց հայկական կինոկարների ֆեստիվալ։ Մշակութային այդ միջոցառումը հանդիսավոր կերպով սկսվեց քաղաքի «Կիև» խոշորագույն կինոթատրոնում։ Կիևի քաղաքացիները մի ամբողջ շաբաթ էկրանների վրա դիտեցին «Անձամբ ճանաչում եմ», «Հայկական կինո-համերգ», «Միտք երգում է», «Առաջին սիրո երգը», «Մոր սիրտը», «Պատվի համար», «Հովազաձորի գերիները» և այլ գեղարվեստական և գոկոմենտալ կինոնկարներ։

Ֆեստիվալի օրերին Հայֆիլմ կինոստուդիայի աշխատողները ծանոթացան Ուկրաինայի արվեստի և մշակութային աշխատակիցների հետ։ Երկու ժողովուրդների եղբայրական կապը այս առթիվ մի անգամ ևս ամրապնդվեց։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀՅՈՒՐԱՆՈՑԸ— Այս նոր հյուրանոցի շինութամբ ամբողջացվեց Երևանի Լենինի անվան հրապարակին հարող հոյակապ շենքերի խումբը։ Վերջերս շարք մտավ «Հայաստան» նոր հյուրանոցի շենքը, ճարտարապետական այս նոր կառույցը ներդաշնակ մի միավորն է հրապարակը բոլորող մյուս ճարտարապետական կառույցների։ «Հայաստան» հյուրանոցի նախագծի հեղինակներն են արվեստի վաստակավոր գործիչ ճարտարապետ Մարկ Գրիգորյանը և ճարտարապետ Լ. Սարաֆյանը։ Տաղանդավոր ճարտարապետները իրենց գործակիցների հետ հարազատ մնալով հայկական ճարտարապետության ավանդություններին, կարողացել են միաժամանակ ճարտարապետական հին ձևերին հաղորդել նոր կենդանություն և բովանդակություն։ Դրանով էլ հյուրանոցի նոր շենքը եղել է թարգմանը մեր օրերի նվաճումների և ձգտումների։

Հյուրանոցը կառուցվել է հաշվի առնելով ժամանակակից ամենալայն պահանջները։ Կահավորումը կատարվել է Երևանի լավագույն վարպետների նուրբ ու ճաշակավոր ձևավորումով։ Մասնավոր հոգ է տարվել, որ հյուրանոցը իր կահավորմամբ լինի հանգստավետ, խոսի և՛ հոգուն և՛ աչքին։ Հյուրանոցը ունի ընդհանուր գործածության հատկացված մեծ ճաշարան, խանութ, վարսավիրանոց և կուլտուրական սպասարկման այլ բաժիններ։ Հյուրանոցի համարների ընդհանուր թիվն է 96։ Հյուրանոցի շենքը յոթհարկանի է։

Օգոստոսի 27-ին Վեհափառ Հայրապետը ցանկացավ այցելել և մոտ մեկ ժամ եղավ հյուրանոցում, դիտեց հարկաբաժինները և օրհնեց թե՛ կառուցողներին և թե՛ հյուրանոցի նոր անձնակազմին։

Հաջորդ տարի կառուցվելու են «Հայաստան» նոր հյուրանոցի երկու թևերը՝ դեպի Ամիրյան և Աբովյան փողոցների ուղղությամբ։

Ս. Ս.

